EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA

Kuuleminen 3.5.2024

KAA 3/2023 vp

Valvottu käyttötila huumeita käyttäville

Kansalaisaloitteen tarkoituksena on se, että laki sallisi perustaa valvottuja käyttötiloja suonensisäisiä huumeita käyttäville. Kansalaisaloitteessa on perusteltu aloitetta erityisesti terveydellisistä näkökohdista, mikä onkin oikea lähtökohta.

Kansalaisaloitteen tavoite on sinänsä hyväksyttävä. Huumekuolemat ovat kasvava ongelma ja suonensisäisten huumeiden käyttö terveydenhuollon ammattilaisen valvonnassa olisi varsin uskottavasti turvallisempaa kuin valvomaton käyttö epämääräisissä tiloissa.

Aloite ei ole kuitenkaan ongelmaton. Ensinnäkin käyttötilojen perustaminen, ylläpito ja valvonta kuuluisivat jo muutoinkin taloudellisessa ahdingossa oleville hyvinvointialueille. Kansalaisaloitteessa ei ole arvioitu käyttötilojen kustannuksia, mutta aivan vähäisiä ne eivät olisi. Jo käyttötilojen valvonta sitoisi henkilökuntaa. Jos käyttötilat laillistetaan, niitä pitäisi perustaa eri puolille maata ja ainakin niille alueille, joilla on merkittävästi huumekuolemia. Käyttöhuoneet olisi sijoitettava alueille, joilla ei sanottavasti liiku lapsia tai nuoria henkilöitä. Myös ympäristön puhtaanapidon vaatimusten täyttäminen aiheuttaisi kustannuksia. On aivan paikallaan kysyä, onko nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ensisijaisesti syytä kohdentaa terveydenhuollon varoja siihen, että jotkut voisivat tehdä rikokseksi määriteltyjä tekoja valvotusti turvallisessa tilassa. Samaan aikaan on tulossa 100 miljoonan säästöt sosiaalitoimeen ja yli 100 miljoonan leikkaukset sosiaalialan kansalaisjärjestöjen avustuksiin.

Voi olla hyvinkin niin, etteivät ihmiset ryhtyisi käyttämään suonensisäisiä huumeita siksi, että niiden käyttö olisi entistä turvallisempaa. Käyttöhuoneet voitaisiin kuitenkin tulkita viestiksi siitä, että huumausaineiden käyttöön suhtaudutaan aiempaa sallivammin. Sallivampi suhtautuminen on toki tosiasia jo nyt, ja näkyy muun muassa siinä, että esimerkiksi kokaiinin viihdekäyttö on

tutkimustenkin mukaan lisääntynyt ja arkipäiväistynyt. Tämä puolestaan on lisännyt laittoman huumekaupan markkinoita merkittävästi, kun samalla huumeiden tilaaminen onnistuu kätevästi sähköisen viestinnän kanavien kautta. Aivan pieniä eivät olisi turvallisuusriskitkään, joiden estämiseksi käyttötilassa tarvittaisiin myös vartijoita, mikä luonnollisesti lisäisi kustannuksia. On mahdollista, että riittävän valvonnan puuttuessa tiloissa alettaisiin sopia huumekaupoista, mikä puolestaan olisi melkoinen turvallisuusriski. Huumaiseineiden kauppaamiseen liittyy valitettavan usein myös väkivaltaa tai sillä uhkaamista.

Kansalaisaloite aloittaisi huumeiden vapauttamisen väärästä päästä. Oikea järjestys olisi pohtia ensin huumausaineiden käytön rangaistavuudesta luopumista. Selvyyden vuoksi totean, että en dekriminalisointia kannata. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa varsin hyvin tapauskohtaisen toimenpiteistä luopumisen, jos säännöstöä sovelletaan lainsäätäjän tahtomin tavoin. Oma käyttö on syytä edelleen määritellä rikokseksi, mutta rankaisemisesta voitaisiin luopua poliisin tai syyttäjän päätöksellä nykykäytäntöä useammin. Käyttöhuoneita on perusteltu myös sillä, että ne vähentäisivät huumeiden käyttäjien pelkoa joutua poliisin toimenpiteiden kohteeksi ja siten lisäisivät valmiutta hakeutua terveyspalveluihin. Käyttöhuoneet eivät kuitenkaan vaikuttaisi oletetulla tavalla niin kauan, kun huumausaineiden käyttö on rangaistavaa. Käyttöhuoneisiin tulevilla olisi varsin perusteltu olettamus siitä, että poliisi voisi suunnata tarkkailuluonteisia toimenpiteitä paikkoihin, joissa käy huumausainetta käyttäviä ihmisiä.

Jos käyttöhuoneet perustetaan rikoslakia muuttamatta, ajaudutaan huumevalvonnassa kestämättömään tilanteeseen. Poliisin on ennalta estettävä ja selvitettävä rikoksia, myös huumaisaineiden käyttörikoksia. Poliisi ei voisi ummistaa silmiään huumeiden käytöltä, vaikka huumeita käytettäisiin valvotussa tilassa. Poliisilla olisi velvollisuus ottaa kiinni käyttötilaan tulevia ja sieltä poistuvia ihmisiä, koska he olisivat todennäköisesti syyllistyneet rikokseen huumausainetta hallussaan pitämällä tai sitä käyttämällä. Ei liene ajateltavissa, että käyttötiloista tehtäisiin paikkoja, joissa ja joiden lähistöllä poliisi ei voisi suorittaa lain sille määräämiä rikosten estämisen ja selvittämisen velvoitteita.

Kansalaisaloite ei nähdäkseni anna aihetta ryhtyä lainsäädäntötoimiin käyttöhuoneiden perustamiseksi. Niiden perustaminen olisi ajankohtaista vasta, jos huumausaineiden oman käytön

rangaistavuudesta luovuttaisiin. Se puolestaan ei ole todennäköistä ainakaan kuluvalla eduskuntakaudella, koska huumeiden käytön rangaistavuuden selvittämistä ei ole mainittu hallituksen ohjelmassa.

Matti Tolvanen

OTT, rikos- ja prosessioikeuden professori (emeritus)

Itä-Suomen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

matti.tolvanen@uef.fi

050 550 8092